

OPIEKUN KATOLICKI

Rocznik XIX.

W pracy i oświacie, przyszłość nasza!

Nr. 41.

Gliwice, (Gleitwitz), dnia 8-go Października 1892.

„Opiekun Katolicki“ (dawniej „Gazeta Górnoszlązka“) wychodzi raz na tydzień co sobotę. Przedpłata kwartalna wynosi na pocztach jak i dla miejscowych 60 fenygów, w Austrii z przesyłką 50 centów; w Ameryce pół dolara. Listy nadsyłać należy franko pod adresem: Redakcja lub Ekspedycja „OPIEKUNA KATOLICKIEGO“ w GLIWICACH (Gleitwitz Pfarrstrasse 20). Za ogłoszenia płaci się od wiersza petytowego lub zajętego miejsca 20 fen.

Ogłoszenia przyjmuje Ekspedycja i Administracja „Opiekuna“ w Gliwicach jako też i we Wrocławiu Rudolf Mosse, oraz Haasenstein i Vogler w Berlinie i Hamburgu. — W Warszawie Rajchman i Fremdler, ulica Senatorska Nr. 22. — W Frankfurcie n. M. Daube i Comp. — W Paryżu i na całą Francją A. Sławiński, Paris, Rue Véseley Nr. 3. — Rękopisma nadesłane Redakcyi nie zwracają się, lecz bywają niszczone. — Tłumaczenia uskuteczniają się bezpłatnie.

Jeszcze można zapisywać sobie „Opiekuna Katolickiego“ na pocztach i w agenturach naszych. Kwartalnie kosztuje tylko 60 fenygów.

Gliwice, 7-go Października.

Ojca św. Leona XIII.

Encyklika o Różańcu.

(Dokończenie)

Jeszcze jedną atoli korzyść stara się Kościół wysnuć z Różańca dla swych synów, aby oni życie i obyczaje mogli staranniej zastosować do istoty i przepisów naszej świętej wiary. Jeżeli bowiem wedle znanych słów Boskich „wiarą bez uczynków martwą jest“ (Jak. II, 20,) ponieważ wiara życie czerpie z miłości, miłość zaś wylewa się w obfitości świętych dzieł, przeto człowiek nie może z swej wiary wynieść owoców dla wieczności, jeżeli nie prowadzi całego swego życia wedle wiary: Cóż za pożytek bracia moi, gdyby kto mówił, że ma wiarę, a nie miałby uczynków? Czyż wiara może go zbawić? (Jan II, 14.) Ów rodzaj ludzi ostrzej sądzić będzie Chrystus Pan, sędzia, aniżeli tych, którzy niestety o chrześcijańskiej wierze i chrześcijańskiej nauce nic nie wiedzą: ci nie żyją inaczej, tylko tak, jak ich wiara nakazuje — jak tamci czynią, — lecz oni mają pewien rodzaj uniewinnienia, w każdym razie atoli mniejszą winę, ponieważ im braknie światła Ewangelii. Aby przez to wiara, którą wyznajemy we wspólnej radości nad jej owoca-

mi, kwitnęła tem wspanialej, pobudza się dusza w cudowny sposób przez rozważanie tajemnic do postanowień cnoty. Jakiż to potężny i świetny przykład daje nam ze wszech stron dzieło zbawienia Chrystusa Pana! Wielki wszechmocny Bóg zniża się z wielkiej miłości do nas, aż do najdrobniejszego z ludzi; przebywa z nami, jak nasz równy, rozmawia z nami uprzejmie, uczy jednostki i tłumy sprawiedliwości, znakomity mistrz słowa, powagi Bóg. Dla wszystkich okazuje się dobroczynnym, cierpiących uwalnia od chorób a choroby duszy leczy z ojcowskim zmiłowaniem.

Marya osiągnęła taki stopień chwały, jakiego nie osiągnie żaden człowiek ani anioł, ponieważ nikt nie może pod względem cnoty z Nią być porównany; oczekuje ją korona królestwa niebieskiego i ziemskiego, ponieważ będzie niepokonaną królową męczenników; na niebieskiej stolicy zasiadać będzie przez całą wieczność ukoronowana obok Swego Syna, ponieważ dopóki trwać będzie życie, bezustannie na Kalwaryi wraz z Nim pić będzie z przepelnionego smutkiem kielicha. — W Maryi dał nam prawdziwie dobry i troskliwy Bóg wyborczy przykład wszelkich cnót; gdy patrzymy na nią oczami i duchem, oddajemy jej, zdumieni niejako blaskiem Bożym, nie tylko dusze nasze, lecz, pociągnięci powinowactwem wspólnej natury, dążymy tem ufniej do naśladowania. Jeżeli głównie z Jej pomocą oddaliśmy się tej dążności zupełnie, natenczas zaiste wyrazimy co najmniej główne ry-

sy tak wielkiej cnoty i świętości i jeżeli zważamy, jak cudownie idąc za wszystkimi wskazówkami Boga, utrzymała równowagę życia, możemy iść za nią do nieba. Z odważnem sercem prowadźmy dalej do owego celu zmierzającą pielgrzymkę, jakkolwiek ona jest uciążliwą i napiętrzoną wielu trudnościami i nie przestajmy wśród trosk i cierpień wznosić rąk naszych do Maryi ze słowami Kościoła: Do Ciebie wdychamy, jęcząc i płacząc na tym padole też, rzuć na nas litościwem okiem; daj nam życie czyste, utwórz nam drogę pewną, abyśmy się cieszyć mogli w oblizu Jezusa. (Z liturgii świętej.) A Ona najlepsza i najczulsza z matek, która zna słabość i przewrotność naszej natury, nie podlegając jej sama wcale, jakże chętnie przyjdzie nam w pomoc, z jaką miłością nas pokrzepi, jaką cnotą wzmocni! Jeżeli pójdziemy tą drogą, która została uświęconą krwią Chrystusa i łzami Maryi, natenczas bezpiecznie i bez trudności dojdziemy do celu, aby uczestniczyć w jej chwale szczęśliwej.

Różaniec zatem do Najśw. Panny, w którym tak znakomita forma modlitwy, tego odpowiedniego środka ku utrzymaniu wiary, łączy się wraz z przedziwnym przykładem doskonałej cnoty w sposób odpowiedni i korzyść przynoszący, jest zaiste godnym tego, aby prawdziwy chrześcijanin często brał go do ręki i odmawiał go w pobocznym rozmyślaniu. Wszystkie te myśli atoli polecamy szczególniejsz. bractwu przenajświętszej Rodziny, które niedawno pochwaliliśmy i uznaliśmy urzędownie.

Taniec nad wszystko.

Komedia w trzech aktach

ze śpiewami

napisał

Maciej Simon.

Scena 3.

(Dawni i Marysia.)

Marysia.

(Wpada zadyszona z wielką wesołością, trąc ręce.)

Moja matusiu! mój tatusiu! ale się też to wytańczyłam!

Agata mówi jej pieścizotliwie.

Moja córeczko, a cóż to był za jeden?

Marysia.

Matusiu! jeszcze nie widziałam takiego pięknego panicza, był w krótkim surduciku, w białych rękawiczkach; a gdybyście byli widzieli jak tańczyć potrafił a jeno w lewo, a jak wyskoczył w górę, to myślałam że ma skrzydła.

Agata.

A cóż ci te drugie dziewczyny mówiły?

Marysia z dumą.

Ja tam ani ku nim nie szłam, widziałam tylko jak Hanka sołtysowa brzydtko na mnie

patrzała, a Tekla zielonkowa to aż zęby i pięści ścisnęła od złości, że z nią nie tańczył, chociaż się po pańsku nosi.

Agata.

A ten panicz co ci mówił?

Marysia.

Jak przestali grać, to mnie wziął za rękę, poszliśmy do drugiej izdebki i usiedliśmy; częstował mnie winem, piwem, i mówił, że bardzo piękna, (z naciskiem) że mnie serdecznie kocha, i, że tu do nas przyjdzie.

Agata.

Dzisiaj jeszcze?

Marysia.

Nie wiem matusiu bo mi niepowiedział, jeno mnie się pytał gdzie to mieszkamy.

Kazimierz kiwa głową i mówi.

Długie włosy, krótki rozum.

Agata do Kazimierza.

A bądźże cicho! (do Marysi) idź czempredziej wyjrzeć na drogę czy nie idzie.

Marysia.

(wychodzi, za chwilę wpada, mówi w prędkości trąc ręce.) Idzie matusiu, idzie!

Agata.

Uprzatajmyż nieco! krzątaj się Marysiu, weź miotłę a oczyść próg od domu, (do Kazimierza.) A ty stary nie siedź tak jak grzyb w trawie, jeno wstań a przywitaj go pięknie.

Kazimierz.

Nie staraj się ty o mnie, bo jak zobaczę, to będę wiedział jak go przywitać.

Scena 4.

Dawni i Franc Pyszny.

Franc.

(wchodzi ubrany we fraku, w rękawiczkach, kapeluszu cylindrowym zdejmując go i kłaniając się nisko.)
Gutenabend.

Agata i Marysia razem.

Namt.

Kazimierz.

Na wieki wieków. Amen.

Franc.

Kłaniam się panu gospodarzowi, pani gospodyni, podawać rękę Kazimierzowi. Miałbym honor moi państwo z wami się poznać. Ja jestem majster szewski Franc Pyszny.

Kazimierz zrywa się prędko z siedzenia.

Dobrze szewcze żeście przyszli, bierzcie stare bóty z kąta, pokazuje palcem. Tu mi dajcie pszczytki, nowe podeszwy ale nabijcie mocno ćwieczków. Agata grozi pięścią z tyłu Kazimierzowi.

Franc nieco zawstydzony.

Panie gospodarzu ja wam nowe podaruję, przyszedłem was prosić o rękę waszej córki. Antek za oknem grozi pięścią.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Uczmy dzieci czytać i pisać po polsku!

Owa tajemnica Chrystusa Pana, iż wśród ścian domku w Nazaret długo wiódł życie ciche i ukryte, przyczyniła się do utworzenia tego bractwa i to tak, aby wedle przykładu Przenajświętszej, z woli Boga utworzonej rodziny, starały się rodziny chrześcijańskie życie swoje urządzić. Ścisła łączność jego z Różańcem św. jest jasną, o ile mianowicie chodzi o tajemnice, które są z nim zawarte, jak Jezus, objawiający Swą mądrość w kościele, z Maryą i Józefem powrócił do Nazaretu i był im poddany, niejako przygotowuje inne tajemnice, które przedstawiają pojęcie ludzkiej mądrości i miały dokonać dzieła zbawienia w ściślejszym tego słowa znaczeniu. Członkowie tego bractwa przeto niechaj rozpoznają, jaki mają obowiązek okazania się czcicielami a także gorliwymi szercielami Różańca św.

Co do Nas, to udzielamy i potwierdzamy wszystkie w dawniejszych latach udzielane odpusty na korzyść tych, którzy miesiąc październik przeżyją wedle wydanych przepisów: po waszej powadze i waszej gorliwości, czcigodni bracia, spodziewamy się zaś tego, że jak dawniej, tak i teraz pobożność i święte pragnienie uczczenia Najświętszej Panny, tej ucieczki chrześcian, w Różańcu świętym, jest wielce rozprzestrzenione. Wracając do początku naszego upomnienia, raz jeszcze zapewniamy o Naszym nabożeństwie do wielkiej Bogarodzicielki, pomni na Jej dobrodziejstwa i pełni radosnej ufności. Prosimy modlący się u stóp ołtarzy lud chrześcijański o jego modlitwę za Kościół zagrożony wśród zawieruch czasów, za Nas samych, którzy w podeszłym wieku, wyczerpani trudami, zawiśnięci w największe trudności, pozbawieni pomocy ludzkiej, trzymamy ster Kościoła w rękę. W Maryi, potężnej i dobrotliwej Matce, pokładamy zawsze ufnie nadzieję Naszą, która wzrasta z dniem każdym i coraz większą napelnia Nas radością. Maryi pośrednictwu przypisujemy niejedną dar wysoki, którego Bóg Nam udzielił, z czególną atoli wdzięcznością, przywilej, iż danem Nam będzie obchodzić niebawem pięćdziesięcioletnią rocznicę Naszych święceń biskupich. Wielką zaprawdę rzeczą jest tak długi okres pasterzowania, które pełnimy wśród trosk codziennych, prowadząc do dzisiaj całą trzodę chrześcijańską. W tym czasie wedle ogólnego losu ludzkiego i stósownie także do tajemnic Chrystusa i Maryi, nie brakło Nam powodu do radości, ni do gorzkich boleści, — wszystko to, oddając się wdzięcznym sercem Opatrzności Boskiej, staraliśmy się obrócić na dobro i ozdobę Kościoła. A jeżeli teraz — podobnie bowiem upłynie reszta Naszego życia — nowe Nas czekają radości, nowe na Nas zaciągają cierpienia, lub jeżeli blask chwały dostanie Nam się w udziale, wtenczas w tem samym pozostając usposobieniu, prosząc Boga tylko o chwałę niebieską, będziemy się cieszyli słowami Dawida: „Niechaj będzie imię Pańskie błogosławione; nie nam, Panie, nie nam, ale imieniowi Twemu daj chwałę“ (Psalm 112, 2.) Od Naszych Synów, których pobożna gorliwość zapłonęła dla Nas, spodziewamy się nietylko życzeń i wysławiania, lecz przedewszystkiem pobożnej modlitwy. Najwyższą Naszą radością będzie, jeżeli Nam uprosicie, aby wszystko, co posiadamy jeszcze siły i życia, znaczenia i łaski, przyczyniło się do dobra Kościoła, mianowicie do nawrócenia i pojednania zbłąkanych i nieprzyjaciół, których od dawna już głos Nasz wzywa. Oby przy pomocy Bożej, przy nadchodzącej Naszej uroczystości, radosnej, ukochani Synowie Nasi otrzymali dary sprawiedliwości, pokoju, pomyślności, uświęcenia i wszystkich innych dóbr. O to prosimy Boga w ojcowskiej miłości, przypominając Jego słowa: Słuchajcie mnie boskie owoce! a jako róża wsadzona nad strumieniem wód owoc czynicie! Wydajcie z siebie wdzięczną wonność jako kadzidło. Wypuszczajcie kwiatki jako lilia a dawajcie wonność i wypuszczajcie latorośle wdzięczne: a śpiewajcie chwałę i błogosławcie Pana w sprawach jego. Oddawajcie imieniowi jego wielmożności a wyznawajcie mu głosem ust waszych i pieśniami ustnemi i na arfach. A teraz zupełnym sercem i ustami chwalcie i błogosławcie imię Pańskie (Syr. 39, 17—20, 41.)

Jeżeliby z tych planów i życzeń sztydziłi źli ludzie, którzy bluźnią wszystkiemu, czego nie znają, to niech Bóg im to łaskawie odpuści. Jako zakład atoli, iż na prośbę Królowej Różańca św., stanie On się naszą pomocą i zarazem jako rękojmnię Naszej przychylności, przyjmijcie, czcigodni Bracia, dla Was, dla Waszego duchowieństwa i Waszego ludu apostolskie błogosławieństwo.

Dan w Rzymie u świętego Piotra dnia 8. września 1892 roku w piętnastym roku Naszego pontyfikatu.

Leon XIII, Papież.

Święcenie Niedzieli.

Nowy sposób święcenia niedzieli jest stratą dla wielu procederystów. W niedzielę jest teraz lud zupełnie wolny od pracy. Rząd wystawiał sobie pewnie, że przez to będzie i wypoczynek dla ludzi i chwała dla Pana Boga. Wszyscy takeśmy myśleli i takby też być mogło, gdyby i szynkownie były zamknięte. Szynkownie są jednak otwarte i lud wypija co niedzielę miliony litrów piwa itp. Podług nowej ustawy wolno w niedzielę pić, ile kto chce, ale jeść nie wolno, bo sklepy z pożywieniem są zamknięte. Mówią, że każdy może się naprzód w sobotę zaopatrzyć w żywność. To się nie da. W Gliwicach i w okolicy mamy tysiące ludzi zajętych pracą aż do ostatniej godziny w sobotę, w sobotę następuje też dopiero wypłata: nim ją robotnik zaniesie do żony, jest już tak późno, że żonie z domu wyjść trudno. Zresztą praktyka dawna uczy, że lud pracujący kupuje dopiero wtedy, gdy mu się jeść zachce, a tu w niedzielę wszystko zamknięte. Tylko szynki pootwierane i robotnik, gdy chce jeść a w domu od żony nic nie dostanie, idzie do szynku najeść się, płaci jak w aptece drogo, nieraz jedzenie kosztuje go 4 razy tyle, co w domu i jeszcze ma sposobność upicia się.

Proszę zapytać piekarzy i masarzy, ile sprzedali żywności w niedzielę od godz. 4 po południu do 8 wieczorem, a pokaże się, że lud robotczy zawsze kupuje dopiero wtedy, gdy mu się jeść chce.

Kiedy podług ustawy o święceniu niedzieli lud w niedzielę ma odpoczywać i żywność przed niedzielą kupować, to niech i szynki będą zamknięte, żeby się szynkownie nie bogaciły kosztem innych procederystów. Po miastach jest kramarzy i przekupniów sprzedających żywność wielu: niech każdy z nich teraz w niedzielę straci choćby tylko 5 marek zarobku, to na 52 niedziel w roku już to wchodzi w miliony. Tracą piekarze, rzeźnicy, handle cygar, garderoby, szewcy, handle korzenne itd. tylko szynkarze zarabiają, bo przy wódce sprzedają bułkę, wurszt, cygaro itp. Nie ma więc żadnego równouprawnienia.

Pamiętaj! abyś dzień święty święcił!

Ziemia nie twoja, ale Boga własnością: On ją stworzył: On ją użyźnia i On ją tobie użycza. Boś tylko kmieciem i najemnikiem Jego. Na mocy tej woli, którą Bóg nam ogłosił, zastrzegł sobie dzień jeden, bo nie godzi się, byśmy ciągle schyleni ku ziemi i doczesnemi tylko sprawami zaprzątzeni, myśleli jedynie o zarobku, nie zwracając serc naszych ku Stwórcy.

Zaniechaniem pracy niedzielnej chwali człowiek Boga, zrzekając się zysku tego dnia. Przyznaje przez to, że wszystko do Boga należy, i że posłuszeństwo Panu Najwyższemu przenosi nad złoto i srebro. Zaniechaniem pracy niedzielnej czci człowiek Boga przez ufność pokładaną w Opatrzności Jego. Bo kładąc obowiązek nadewszystko, polega na Bogu, który go nie opuści. Prawda, że jemy w niedzielę — lecz właśnie dla tego nie wolno nam pracować w dzień św.

Bo Pan Bóg zakazał; Bo Pan Bóg nam daje chleba naszego, a nadto i sił i zdrowia dodaje do zarobienia na niego. Mógłby nas Bóg przymusić do wypoczynku niedzielnego dopuszczeniem na nas jakiego nieszczęścia, choroby — mógłby nie błogosławić naszym urodzajom, naszej pracy ręcznej. — Dobrowolnie lub zmuszony uznasz moc Bożą: ale tylko dobrowolnym zachowaniem przykazania zasłużymy sobie na błogosławieństwo Boga, który hojnie da nam, co

do utrzymania życia naszego potrzebne, jeżeli z dnia świętego Jemu uczynimy ofiarę. Niebezpiecznie jest sprzeciwiać się Bogu: a praca niedzielna nikogo nie zubożyła!

Życie nasze, żon i dzieci naszych zależy od pracy naszej powszedniej i od wypoczynku niedzielnego. Z sześciu dni, w których pracujemy dla drugich, zostawmy, jeżeli potrzeba, kilka godzin dla siebie, lecz nigdy nie pracujemy w niedzielę, a Bóg nam pobłogosławi!

Zanim przyjmie kto jaką służbę u pana lub majstra, niech wymówi sobie, że w niedzielę Bogu chce służyć, a on mu pobłogosławi!

Bo człowiek nie jest narzędziem, ale istotą rozumną; jego dusza na obraz Boga stworzona, jest nieśmiertelna. Lecz wśród zatrudnień ziemskich zapomni o chwale wiecznej i o pocieszającej go nadziei. Przeto żąda Bóg, żeby człowiek w dniach pewnych dla dobra duszy swej szedł za głosem religii. Otóż w niedzielę w Kościele i na modlitwie napelni się serce wzniosłymi uczuciami, i dozna radości wiecznych. O nie zmuszajmy nikogo do pracy niedzielnej! Niechże przynajmniej w tym jednym dniu będzie każdy szczęśliwym i wolnym!

Szczęśliwym będzie gdy w gronie swej rodziny wytchnie po trudach tygodnia. Tylko w niedzielę jest czas być z dziećmi swemi, rozmawiać z nimi o Bogu, okazać im całą swą czułość rodzicielską, i społem z nimi zażywać rozrywki. Stokroć szczęśliwszy od robotnika gwałcącego niedzielę: bo dla tego nie ma dnia wolnego, nie ma święta. Choć czuje potrzebę wypoczynku, nie poprzestaje — ciągle pracuje. Nigdy go nie ujrzyś ubranego w sukni niedzielnej, nie zastaniesz go wesołym w domu lub na przechadzce, lub w kościele obok swej żony i dziatwy. — O jakże nieszczęśliwy! Sam się skazał na zaciąg wieczny!

Praca niedzielna jest ciężkim grzechem przeciwko sobie samemu; bo ciało potrzebuje także wypoczynku. Najsilniejszy robotnik pracować może przez czas niejaki bez wypoczynku ale ztąd nie przysporzy sobie ni zdrowia, ni grosza. Owszem wczesnie starga siły swoje, którym Bóg w tem wielkim trzecim przykazaniu naznaczył miarę użytku.

Tak więc człowiek, pracujący w niedzielę grzeszy przeciwko sobie, albowiem odmawia sobie spoczynku koniecznego; grzeszy przeciwko duszy swojej, zaniedbując ją, grzeszy przeciwko rodzinie swojej, dając jej zły przykład; grzeszy przeciwko społeczeństwu chrześcijańskiemu, wśród którego żyje, wyrządzając mu krzywdę, grzeszy wreszcie przeciwko Bogu swemu, którego prawem gardzi, a dobroć Jego lekceważy.

(Kur. Niedz.)

Cholera.

Cholera nie ustała prawda jeszcze, ale się już zmniejsza, tak iż ze wsząd donoszą, że tam teraz znacznie mniej ludzi na nią zapada, a jeszcze mniej umiera.

Ale z cholera bywa często tak, że jakoś przez pewien czas ludziom tak niedokuczna, a po jakimś czasie znowu się sroży i wtedy już nie raz za drugim zamachem gorszą bywa, niż za pierwszym. Pochodzi to może z winy ludzi, którzy się łudzą, że już zaraza się skończyła i poczynają sobie postępować nieostrożnie, o czystość nie dbają, umiarkowanie nie żyją, owszem pozwalają sobie za wiele, chcąc niby wynagrodzić sobie za ten czas, w którym się powstrzymywali. Niechże więc każdy ma to w pamięci i nie ufa złudnym oznakom, niech raczej pamięta, że zaraza każdej chwili znów powiększyć się i tam powstać może, gdzie jej dotąd nie ma.

Wiadomości polityczne.

Niemcy.

Berlin. Cesarz niemiecki wyjeżdża tych dni z Wschodnich Prus i udaje się do Hubertusstoch również na polowanie. — Nowy projekt wojskowy przedłożono pruskiemu ministerstwu. Dwuletnia służba w infanterji ma być regułą. — Nowy poseł pruski u Stolicy apostolskiej p. Bülow już przybył do Rzymu. Bawarski minister spraw zagranicznych, baron von Crailsheim, protestant, miał jednogodzinne posłuchanie u Ojca św. Leona XIII.

— Prawo o wolnym przesiedlaniu się miało być zmienione i że projekt dotyczący zmiany prawa ma być przedłożony jeszcze w tym roku parlamentowi niemieckiemu. Rząd od dawna nosił się z myślą zmienienia prawa i to w ten sposób, ażeby zapobiedz, by ludność robocza całymi gromadami nie przybywała do wielkich miast. Ktoby chciał mieszkać w wielkich miastach za zarobkiem, musiałby opłacać wstępne. Ktoby zaś nie mógł opłacić takiego wstępnego, temu nie miałyby być wolno zamieszkać w mieście, do którego przybył. Obecnie piszą, że rząd nie przedłoży już parlamentowi niemieckiemu takiego projektu i to dla tego, że parlamentowi będzie przedłożony projekt wojskowy i parlament będzie miał dosyć do roboty, zanim się uskuteczni z projektem wojskowym.

— Sejmowi pruskiemu przedłożoną będzie ustawa, mocą której dochód fizyków powiatowych będzie powiększony.

— Według nowego projektu wojskowego liczba armii niemieckiej na stopie pokojowej powiększona ma być tylko o 90,000 żołnierzy, szczególnie znacznie będzie powiększona konnica i artyleria. Koszta tej reformy na razie wynosić będą 60 milionów, później 65 milionów. Do tego dochodzą procenta od 80 milionów marek jednorazowych kosztów.

— W pobliżu Monachium wykoleił się pociąg towarowy, kilka osób jest lekko rannych.

— Przywódcę socjalistów Häuslera, który uciekł z Mannheimu popełniwszy tam rozliczne sprzeniewierzenia, aresztowano w Chicago. Dwóch policyantów udało się do Chicago dla sprowadzenia Häuslera do Monachium.

Austria.

W tych dniach zbierają się wspólne delegacje Austrii Węgier w Peszcie, aby radzić nad kosztorysem mianowicie wojska. Wydatki mają być o 7 milionów guldenów podwyższone.

Anglia.

Lordmajorem czyli burmistrzem miasta Londynu od 9-go listopada począwszy na rok jeden został obrany Knill, katolik a nie z imienia tylko, lecz szczerzy katolik. Zaiste Anglicy dali znowu piękny dowód bezstronności. Już przed wyborem oświadczył p. Knill, że zatrzyma swojego domowego kapelana i że na nabożeństwo anglikańskie, jak jest zwyczaj u burmistrzów w pewne święta, nie pójdzie. Mimo to go obrano.

— Wedle spisu, który już przed kilku laty ogłoszony został, przeszło w Anglii na łono Kościoła katolickiego 52 z najwyższej szlachty, 333 profesorów i pastorów anglikańskich, 266 doktorów uniwersytetu oxfordzkiego a 128 doktorów uniwersytetu w Cambridge.

Ameryka.

Nowy Jork, podczas nabożeństwa w synagodze z powodu żydowskiego Nowego roku, na którym znajdowało się około 1000 osób, przeważnie kobiet, rozniosła się nagle wieść, że w synagodze wybuchł pożar. Powstał z powodu tego ogromny popłoch. W wielkim ścisisku postadały życie 4 osoby, 12 jest ciężko rannych.

Wiadomości z bliska i z daleka.

Gliwice. Wieczory nastają długie, a dla tego wiele czasu dla pamięci o naszych dziatkach. Pamiętajcie więc rodzice, pamiętajcie dziadkowie, pamiętajcie wujowie i ciotki, pamiętajcie starsi bracia i siostry, że dzieci trzeba uczyć czytać i pisać po polsku. Bez tej nauki nie już człowiek dzisiaj nie znaczy w świecie i bodaj czy się utrzyma i dorobi. Bez tej nauki oświata się nie podniesie, a naród dla ciemnoty zaginie. Więc dalej uczyć dzieci polskie po polsku, uczyć chętnie i wytrwale, a Bóg dopomoże!

— Budowa (zmiany) tutejszego gimnazjum postępują znacznie, a ukończenie i zajęcie tychże nastąpi pewno około maja przyszłego roku.

— Budowa kaserny dla konnicy, jest już tu w pełnym biegu. Obecnie otaczają murem wiele mórg pola, przy szosie do Wojtowej wsi, na którym mieścić się będą wszelkie zabudowania.

— Amerykańskie szynki i słonina (szperka) muszą, jak wiadomo, być zbadane przez urzędowo ustanowionego rewizora mięsa, chociażby w Ameryce już raz były zbadane. Kupcy i handlarze, którzy szynki te i słoninę mają na sprzedaż, bez względu na to, czy sprzedają hurtownie czy też częściowo, są zobowiązani na żądanie miejscowej władzy policyjnej udowodnić urzędowym poświadczeniem, iż towary te zostały podzukanne przez krajowego rewizora i za wolne od trychin uznane.

— Za stażowanie publicznych dokumentów, jak mówi paragraf ustawy karnej — uważana być ma także papierowa rolka drobnych pieniędzy obliczonych i zapieczętowanych, wykazująca ile w niej się znajduje i oznaczona nazwiskiem właściciela jeżeli się okaże, że w tej rolce nie ma oznaczonej sumy.

— Liczba losów loteryi pruskiej ma być o 30 tysięcy powiększoną, przez co znacznie zostanie powiększony dochód z loteryi i powstanie pewna liczba nowych kolektorów, którymi mają być przeważnie wysłużeni oficerowie.

— Z dniem 1 października zniósł minister wielką liczbę pociągów osobowych, co w kraju wielkie niezadowolone wywołało. „Reichs Anz.“ tomaczy to zniesienie tem, że tymi pociągami nawet latem mało jeździła publiczność i że ze względu na niebezpieczeństwo cholery trzeba to było uczynić, a skoro to niebezpieczeństwo

minie, to większa część tych pociągów ma być przywróconą do użytku ludzi.

△ **Pyskowice.** Wielką niespodziankę sprawił nam nasz tak ukochany dusz pasterz. W wigilię przed naszym odpustem odegrała muzyka z wieży tutejszej świątyni Pańskiej kilka pieśni nabożnych, która następnie pięknie oświetloną została.

+ **Laurahuta.** Na drodze w bliskości Richterszachtu znaleziono nieżywą kobietę, siedmiedziesięcioletnią staruszkę, która z Michałkowic pieszo dostać się chciała do Laurachuty.

≡ **W Czempiniu** na dworcu zaszło w sobotę wieczorem około godziny 10 pierwsze podobno, odkąd tamtędy kolej przechodzi, nieszczęście. Zderzyły się tam dwa pociągi towarowe, lokomotywa jednego pociągu i 10 wagonów zostało znacznie uszkodzonych. Z służby kolejowej nikt nie poniósł szwanku.

✓ **Inowrocław.** Pomiędzy Złotnikami a Nowąwsią przejechał pociąg osobowy budnika Schotta. Zmarły zapewne wśród silnej mgły, jaka tu spadła, nie spostrzegł nadchodzącego pociągu.

□ **Ostrów.** W nocy z poniedziałku na wtorek skradziono plenipotentowi dóbr Radziwiłłowskich p. Zabłockiemu w Przygodzicach dwa konie powozowe. Przed kilku miesiącami skradziono również na Krempie wierzchowca. Złodzieje mając granicę niedaleko, podążyli ze swą zdobyczą do Kalisza i dalej — a tam, szukaj sobie wiatru w polu.

↓ **Szubin.** W poniedziałek z rana o godzinie 4 spalił się tu dom mieszkalny w tylnej ulicy — po południu zaś wybuchł pożar na cegielni p. Chmielewskiego i zniszczył stodołę ze zbożem, oborę i długą szopę do suszenia cegieł.

— **Fordon.** Budowa mostu przez Wisłę raźnie postępuje. Będzie on 1325 metrów długi, podczas gdy długość czeskiego wynosi tylko 785 metrów. Obecnie pracuje przy budowie 920 robotników. Ukończonem będzie w jesieni przyszłego roku. Koszta obliczono na 9 milionów marek.

Rozmaitości.

Zabawną historią opowiadają w Hamburgu o kominiarzu. Zakradł on się, żeby sobie ulżyć drogi, do wielkiego wozu, wiozącego niebożczyków. Sposrzedłszy, w jakie towarzystwo się dostał, stracił przytomność, potem zaczął krzyczeć na całe gardło. Woźnica myśląc, że któryś z niebożczyków ożył, uciekł ze strachu. Zrobiło się zbiegowisko, które jednakże z niesłychanem przerażeniem się rozproszyło, gdy z wozu wyskoczył nareszcie kominiarz i krzyczał jak opętany, że wóz wiezie cholere.

Pruski minister oświaty wydał rozporządzenie, wedle którego nie wolno uczniom szkół bawić się bronią palną i w razie przekroczenia tego przepisu nałożył jako karę wydalenie ze szkoły. Rozporządzenie to z pewnością zostanie przyjęte z uznaniem, zwłaszcza gdy się zważy, ile to nieszczęść powstało przez dawanie dzieciom broni do ręki.

Kminek nader ważną jest rośliną pomiędzy trawami i starać się należy rozpowszechnić ją na łąkach i pastwiskach przymieszując do koniczyny, przy wysiewie 1 do 1 i pół klg. na morgę. Wedle doświadczeń przedstawia kminek następujące korzyści: bydło i inwentarz je go chętnie w przymieszce z innym sianem, któremu nadaje miły i aromatyczny zapach, zaostrza apetyt, przyczynia się do trawienia u bydła i koni, nie dopuszcza kolki i wstrzymuje wzdęcie bydła na koniczynie; słowem jest rośliną nader pożyteczną.

Szybkie wysuszenie drzewa. Pewna gazeta podaje świeżo wypróbowany sposób przyspieszenia wyschnięcia materiału drzewnego, a to przez prostopadłe lub pochyle ustawianie go do góry odziemiem, tj. przez obracanie w górę części dolnych. Soki drzewne spływają wtedy płynem ciemnym, podobnym do soku tytoniowego i drzewo w skutek tego daleko prędzej wysycha.

Przechowywanie grzybów odbywa się zwykle za pomocą suszenia; sposób ten jednak nastrocza wiele trudności, wiadomo bowiem, że grzyby rosną zwykle w porze cieplej wprawdzie, ale wilgotnej, nie nadającej się wcale do suszenia. Dla uniknięcia niedogodności tych, a zarazem zachowania grzybom smaku świeżości, którą tracą przez suszenie, najlepiej jest robić z nich konserwy słoje. Pokrajawszy w tym celu młode i zdrowe grzyby jak zwykle do gotowania, mięsza się je z solą i składa do słoików wraz z sokiem, który puszcza z siebie. Ilość soli powinna wynosić połowę wagi grzybów, które przyrzędzono w sposób powyższy, zawiązują się szczelnie i wynoszą do miejsca chłodnego. Biorąc tę konserwę do użytku mianowicie jako przyprawę do zupy lub sosu, daje się jej tyle, ile bez przesolenia potrawy użyć można; chcąc zaś użyć jej na jarzynę potrzeba wprzód wymoczyć ją w mleku lub spłukać wodą, a następnie postąpić jak z grzybami świeżymi.

ZARTY.

** Pisarz. Zkąd to pochodzi że daleko więcej mężczyzn, aniżeli niewiast zapelnia więzienia?

— Adwokat. Bo daleko więcej niewiast, aniżeli mężczyzn zapelnia kościoły.

** W biurze. Pan. Jak się nazywasz?

— Żyd. Sruł Olej.

— Pan. A dużo masz jego w głowie?

— Żyd. O bardzo, cześć mam tego olej Jasznego Pana dostarczyć?

** Proszę pana doktora — dziecko spadło mi ze stołu i dostało jakiejś kołowaczyny!

— No i jakież przedsiębraliście środki?

— A dałem babie dwa razy w kark i tyła!

** A. Powiedz mi mój kochany, dla czego powstają przy tych kiepskich czasach ciągle nowe firmy czyli handle i warsztaty?

— B. Na to, aby kredyt i konkursy nie upadły.

** Pan. Jak wy możecie tak często przychodzić po jałmużnę?

— Dziad. E, proszę pana, to drobna rzecz, ja mieszkam tak bliżutko.

NADEŚLANO.

Prawdziwa przyczyna.

Jeżeli we krwi znajduje się kwas, to następstwem tego jest suchy ból i reumatyzm; mianowicie przez trwanie dłuższe tych kwasów w żyłach i członkach powstają powyższe choroby. Przez trwanie czyli cierpienie tych kwasów we krwi powstaje przeszkoda w działaniu i czynności nerek. Jest to więc jedynem zadaniem każdego, aby suchy ból i reumatyzm wyleczyć, przywrócić znów normalny stan zdrowotny nerek.

Warnera Safe Cure jest zatem skutecznym środkiem do pokonania i pozbycia się suchego bólu i reumatyzmu dla tego że wprowadza w stan zdrowotny czynność nerek. Cierpiący więc na suchy ból i reumatyzm, mogą się przekonać o prawdziwości i skutku powyższego leczniczego środka.

Warnera Safe Cure jest do dostania po 4 marki za fiaskę w aptekach: w Kräzelmarkt-Apotheke we Wrocławiu (Breslau) Hintermarkt 4 i w Engel-Apotheke Leipzig (Lipsk.)

Vorschrift von Safe Cure.

20,0 virginisches Wolfsfusskraut 15,0 Edelleberkraut digivire man mit 1000,0 dest. Wasser, 8 Tage lang, colire und dampfe ab bis 375,0, löse darin 05 amerikaisches Gauli sheria Extrakt und 2,5 salpetersaures Kali setze 80,0 Weingeist und 50,0 Gliceryne zu und filtrire Im dunklem Glas aufzubewahren.

Kurs pieniężny.

Za guldena austriackiego płać 1 M. 71¹/₄ fen.
Za rubla „ 2 M. 9¹/₂ fen.

Uwiedomienie.

Powiatowa

kasa oszczędności

w domu Landraty tutejszej,

na ulicy Teuchert

przyjmuje od każdego a nawet od osób zamieszkałych po za granicą powiatu, składki oszczędności już nawet od 1 Marki, i płaci uroki od tychże 3 i pół pct. rocznie. Godziny do przyjmowania pieniędzy wyznaczone są:

od 8 rano do 1 w południe

wyjawszy niedziel i dni świątecznych. Jednakowoż w ostatnie dwa targi każdego miesiąca, wskutek obrachunków miesięcznych i posiedzenia curatorium kasa jest zamknięta.

Także kasy oszczędności (Annahmestellen) zostały też założone w Miasteczku, w Biczynie (Bitchin) (w urzędzie zarządcy gminy Amtsvorsteheramt u kupca p. Richtera) Łabędach, (u poborcy podatków p. Gottschalk'a) Langendorf, Pyskowicach (powiatowa szkoła drzew.) Rudzincu (na Piełahucie,) Szynwałdzie (agentura pocztowa p. Fieber,) Schwieben (agentura pocztowa p. Schniessetz,) Toszku (kasa miejska) i Tworogu (w urzędzie zarządcy gminy Amtsvorsteheramt.)

Gliwice, dnia 15 Września 1892.

Powiatowa kasa oszczędności.

Jako potrzeby na jesień i zimę
polecam

Materje na suknie

czarne i ciemne w największym wyborze w najnowszych i najpiękniejszych mustrach, już metr od 75 fenygów.

Materje na spodnice,

metr już od 40 fenygów.

Flanele

na suknie, metr już od 1,20 mrk., na spodnice, koszule itp. metr już od 70 fenygów.

Barchany i kalmuki

we wszystkich farbach i po najtańszych cenach. Wszystkie gatunki płótna, sukna na koszule, towarów bawełnianych na pościel i na ciało. Dalej: chusty do przewieszania, również mniejsze, zapaski, bluzy, talie itp itp

Najtańsze ale stałe ceny!

ALBERT LANGER

Gliwice, Rynek Nr. 1.

Szanownej publiczności z Gliwie i okolicy donoszę uniżenie, że z dniem 1-go października tr. otworzyłem tu na ulicy dworca kolei żelaznej (Bahnhofstr.) Nr. 14

SKŁAD OBÓWIA.

Wykonywa się w moim warsztacie obówie tak męskie jak i damskie także i wszelka inna w ten fach wchodząca praca. Proszę więc o łaskawe poparcie mego przedsiębiorstwa, a każdy z mych odbiorców będzie zadowolony.

Th. Pyka,

majster szewski

w Gliwicach.

Reperacje wykonywane będą prędko i jak najtaniej.

Julius Bassallek

Zegarmistrz w Gliwicach

ulica Tarnowicka, w domu p. Trzaskalika

poleca swój wielki skład zegarków kieszonkowych: z nowego srebra, srebrnych i złotych. Zegary ściennie, pod gwarancją 2 lat, zauszniczki itp. po najtańszych cenach.

Reperacje wykonują się u mnie prędko i tanio.

Die unter königlich
italienischer Staatskontrolle
stehenden Weine der

Deutsch-Italienischen Wein-Import-Gesellschaft

Daube, Donner, Kinen & Co.
Central-Verwaltung: Frankfurt a. M.
deren Consum in Deutschland sich schon jetzt auf
4 Millionen Flaschen
beläuft, bieten den Consumenten absolute Garantie für Reinheit und
Ursprung.

Nachstehende, als vorzüglich anerkannte Tischweine wie:
Marca Italia (roth und weiss) . Mk. —,85 bei Abnahme
Vino da Pasto No. 1 1,— v. 12 Flaschen
Vino da Pasto „ 3 „ roth 1,25 ohne Glas
Vino da Pasto „ 4 „ 1,50

als auch die feineren Tafel- und Dessertweine, sowie ausführliche
Preislisten, sind durch die untenstehenden Firmen zu beziehen.
Warnung: Die Weine obiger Gesellschaft sind für den deut-
schen Geschmack sorgfältig ausgewählt und
behandelte fertige Tischweine und nicht mit Mischungen sogen-
annter italienischer Verschnittweine mit geringen deutschen Weiss-
oder Rothweinen, welche häufig ebenfalls als italienische Weine
angeboten werden, zu verwechseln. Um das Publikum vor Täuschung
zu bewahren, beachte man beim Ankauf, dass die Flaschen-Etiquetten
die Firma der Gesellschaft und obestehende Schutzmarke tragen
müssen, da auch von anderer Seite Weine unter gleichen oder
ähnlichen Namen wie die Marken der Gesellschaft, in den
Verkehr gelangen.

In Gliwicz: Josef Nenstl, Kirchplatz 4,
Herm. Jankowski, Restaurant u Hotel zur Loge,
Bahnhofstrasse 13.

Höhere Mädchenschule, Pensionat,
Kindergarten u. Lehrerinnenkursus.

Das Winterhalbjahr beginnt Dienstag den
11 Oktober. — Anmeldungen nehmen wir tä-
glich von 11—1 Uhr entgegen.

Th. Kühlein.

C. Ziwet.

Od dnia 1-go Października
1892 moje bióro (kancelarya)
znajduje się na

ulicy klasztornej
róg ulicy Moltkiego

w domu pana Posmyka na
I piętrze, naprzeciw gmachu
sądowego.

Schwartz

adwokat
w Gliwicach.

Pat.-H-Stollen
Stets scharf!
Kronentritt unmöglich.
Das einzig Praktische
für glatte Bahnhöfen.
Preislisten u. Zeugn.
gratis u. franco.
Leonhardt & Co.
Berlin, Schiffbauerdamm 3.

Dobrym gospodyniom

polecam bardzo smaczną

PALONĄ KAWĘ

funt po 1,20 Mrk. i 1,80 Mrk.

CUKIER

twardy i miękki, przy odbiorze
5 funtów, po cenach tańszych.

RYŻ

za funt 15 do 30 fenygów.

MYDŁO

dobre suche fant po 25 fen.

CYGARY

we wielkim wyborze po 3 do
20 fenygów za sztukę.

PRESOWKA

funt po 1 Mrk. i 1,20 Mrk.

Członkom ze
„Związku katolickich
robotników“ taniej!

A. Chrzaszcz

w Gliwicach

dawniej Jozef Edler.

Sprzedż domu
w Ujeździe.

Podpisany jest upoważniony
od panny Weinert w Lengyel
do tejże należącej posiadłość
składającą się: z domu,
ogrodu i pola (3 i pół morgi)
wszystko w Ujeździe do
sprzedaży. Wpłata 3000
do 6000 mrk. Oferty czyli
zgłaszania się najpóźniej przed
1. Listopadem tego roku do

Schwartz

adwokata w Gliwicach

Szanownej Publiczności
tutejszej i okolicznej polecam
mój doborowy

Skład wina

od najtańszego do najdroż-
szego. Skora i rzetelna usługa.

Emil Aufrecht.

Gliwice,

Ulica Tarnowicka. Nr 15.

Wyplatanie

drutem najwyborniejszym
sufitów czyli deki izb jak
i ściany cienkie dzielące
izby, poleca po tanich cenach

fabryka wyplatania
drutem

I. Schmidt'a

w Gliwicach

ulica dworca kolei żelaznej
(Bahnhofstrasse 4.)

Jeneralne Zgromadzenie.

Członków „Związku katolickich robotników
na Gliwice i okolice“ zaprasza się na niedzielę
dnia 16-go października tego roku
po południu o 4 godzinie

na salę ogrodu strzeleckiego (Schützengarten)
w Gliwicach na

zgromadzenie jeneralne

Porządek dzienny: Potwierdzenie nowej listy
członków i przyjęcie nowo opracowanych statutów.

Gliwice, dnia 4-go października 1892

Prezes Związku

Ks. Przynicznyński

Szanowna gospodynie! Proszę czytać!
Spróbować i przekonać się!

Reńskie żelée z jabłek

na czas letni i zimowy do smarowania chleba, zmieniając
czasem zamiast masła, jak i do różnych ciast i jako kompot.

Bardzo zdrowy! pożywny! dobry a tani!

Funt tylko 50 Fen.

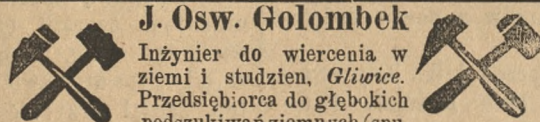
Zamówienia wielkie sprawiają te niską cenę, aby i tu jak
to się dzieje w nadreńskiej prowincyi, ten tak ulubiony
tam u ludu środek spożywczy zaprowadzić.

Wrocławska palarnia kawy,

Richard Gaida, ulica Bytomska 11.

Dla odsprzedawających w pięknych wiadrach 25 funt.
po cenach fabrycznych.

Na wystawie Gliwickiej 1887, medal brązowy

J. Osw. Golombek

Inżynier do wiercenia w
ziemi i studzien, Gliwice.
Przedsiębiorca do głębokich
podzukiwań ziemnych (spu-
szczania wody itp) wód mineralnych i czystych do picia,
podzukiwania składu ziemi, budowy studni, pump
i zakładów wodnych

artezyjskie czyli studni z rur.

Reperacje w własnym Zakładzie.

Zastępstwo i skład pump, sikawek, narzędzi do
wiercenia w ziemi, rury z żelaza, ołowiu i asfal-
towe opatrzone w szkła, węże i płyty gumowe itp.
Instrumenta ku temu kieszonkowe.

Głubczyce 1889, Katowice 1891, srebrne medale.

A. JANETZKI

Fabryka kunsztownych wód mineralnych

Gliwice,

Rohrstrasse Nr. 9

poleca odsprzedawającym

Selter i musujące limonady

w najlepszej jakości po najtańszych cenach, łas-
kawej pamięci

Skład płynnego „Kohlensäure“ i różnych
soków owocowych.

Geschäftsveränderung.

Vom 1-ten Oktober
1892 werde ich mein
Uhren-, Gold- und Silber-
waarengeschäft nach der
inneren Stadt, Thurm-
strasse Nr. 3 verlegen
und setze den Concours
Massenausverkauf nur
bis Neujahr fort. Man
achte auf die Firma

Paul Golisch,

Uhrmacher

und

Goldarbeiter.

Wszelkie
środki desinfekcyjne
po najtańszych cenach dzien-
nych jak i

Oceć desinfekcyjny do
czyszczenia izb

poleca „Adler Apotheke“

I. Fenglera,

w Gliwicach

Rynek.

Tak jak inne lata, i tego
roku mam na składzie znane
z wyborności

kartofle do jedzenia

które i tego roku odstawię
będę franko do domów,
prosząc o wczesne zamówienia.

Max Waldmann

Skład mąki i produktów.
Gliwice, ul. mikołowska 5.

Dr. Kuczora.

Moje pomieszkowanie znajduje
się na ulicy dworca kolei
żelaznej (Bahnhofstr.) Nr. 4

W tym samym domu, w
którym mieszka fotograf pan
Siele.

Sławny, urzędownie pod-
szukany

Ringelhardt & Glöcknera

Plaster gojący rany

(Wund- & Heilplaster *)

leczy wszelką opuchłość, gru-
czoły, liszaje, zapalenia, ro-
pienie się, chorobę raka, pruc-
hnienie kości, odziembienie
palców, rany zaparzenia, od-
gniotki, wyrzuty skórne, cho-
roby żołądka, suchy ból, tar-
ganie itp.

Z marką ochronną do dostania

po 25 i 50 fen. (z opisem użycia)
w aptece król. uprzyw. Adler-
Apotheke p. Fenglera, rów-
nież i w aptekach na Górnym
Szląsku. Świadectwa wyleczonych
są tamże do przejżenia.

NB. Proszę zwracać pilnie na
powyższą markę ochronną.

Mam wielki skład

WINA

węgierskiego, reńskiego i t. p.
białego i czerwonego tylko
prawego, po najtańszych ce-
nach, które polecam przy o-
kazyach ślubu, chrztu i t. p.
dla zdrowych i chorych.

J. Rodewald,

w Gliwicach przy „Germanii.“

Z kutego
żelaza
nadgrobki,
drzwi
i
ogrodzenia,
okna,
balkony,
ogrodzenia
na dachach,
meble
ogodoweitd.
wykonuje
prędko i tanio

P. Habel

w Gliwicach

Kronprinzenstr. Nr. 1.

Do wykonywania przyjmuje
także poszukiwania ziemne,
wykonania studzien, pump,
wodociągów itp.

L. Rumpel

w Tworogu G. Szl.

(Tworog O/S.)

leczy prędko i doskonale krem-
fy, wrzodowe porażenia, za-
skórne i pęcherzowe choroby,
zepsucie w najgorszym spo-
sobie, kamień bez operacyi,
tylko przez medycyny rozpe-
dza flus solny, wszelkie bóle,
romatyzm stawowy i wszelką
słabość itd. I takie choroby
które już inni leczyli, lecz nie
pomogli, podejmuję się wyle-
czyć i już wiele wyleczyłem,
dla tego dużo podziękowań i
ateatów posiadam; który na
zażądanie, każdemu za darmo
i franko nadesłę. Na odpowiedź
jest potrzeba 10 fen. w mar-
kach pocztowych dołączyć.